

Anonüümseks muudetud versioon

Tölge

C-405/21 – 1

Kohtuasi C–405/21

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

30. juuni 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Višje sodišče v Mariboru (Maribori kõrgem kohus, Sloveenia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

8. juuni 2021

Kaebaja:

FV

Vastustaja:

NoVA Kreditna Banka Maribor d.d.

**SLOVEENIA VABARIIK
VIŠJE SODIŠČE V MARIBORU (MARIBORI KÕRGEM KOHUS,
SLOVEENIA)**

Kohtumäärus

Višje sodišče v Mariboru (Maribori kõrgem kohus) [...],

tsiviilmenetluses: kaebaja **FV**, [...], Capodistria, [...] *versus* vastustaja **NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR d.d.**, [...], Maribor, [...],

mille ese on laenulepingu ja sellega seotud notariaalakti tühisuse kindlakstegemine, 9361,44 euro tasumine ning hüpoteegikande tühisuse tuvastamine, mille tagajärjel kustutatakse kehtetu kanne ja taastatakse kinnistusraamatusse kantud varasemad tulemused (nõude väärtus 89 567,83 eurot),

lahendades **apellatsioonkaebust, mille kaebaja esitas** Okrožno sodišče v Mariboru (Maribori ringkonnakohus) [...] 4. augusti 2020. aasta kohtuotsuse peale,

8. juuni 2021. aasta istungil

TEGI

järgmise määruse:

I. Euroopa Liidu Kohtule esitatakse järgmine küsimus, et ta teeks selle kohta eelotsuse:

„Kas nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ artikli 3 lõiget 1 koostoimes artiklitega 8 ja 8a tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus riigisiseseid õigusnormid, mis kvalifitseerivad „heauskuse“ ja „olulise tasakaalu“ tingimused alternatiivseteks tingimusteks (üksteisest eraldiseisvad, iseseisvad ja sõltumatud tingimused), mistõttu piisab lepingutingimuse ebaõigluse üle otsustamiseks määravate asjaolude olemasolust, mis puudutavad ainult ühte neist kahest tingimusest?“

II. Käesolev menetlus peatatakse kuni Euroopa Liidu Kohtu otsuse tegemiseni.

PÕHJENDUS

- 1 Eelotsusetaotluse esitanud kohtule on esitatud apellatsioonkaebus, mille kaebaja esitas esimese astme kohtu otsuse peale, millega see kohus jättis rahuldamata kõik tema nõuded: teha kindlaks 19. septembri 2007. aasta notariaalakti [...] ja 19. septembri 2007. aasta laenulepingu [...] tühisus, teha kindlaks nimetatud kinnisvaralaenu lepingust tulenevat nõudeõigust tagava hüpoteegi registreerimise [...] tühisus ning tuvastada, et 9361,44 EUR suurune summa ja menetluskulud ei kuulu tasumisele. Kaebaja peab tasuma vastustajale nende kulude summa 11 039,06 eurot, kuna ta on algatatud menetluse kaotanud.
- 2 Hageja eelkäija (kes pärast laenulepingu sõlmimist suri 31. juulil 2013 ning kelle asemele laenu tagasimaksmisel astus praegune kaebaja, tema tütar, 21. juuli 2014. aasta võla ülevõtmise lepingu alusel) ja vastustajast pank sõlmisid 19. septembril 2007 laenulepingu. Lepiti kokku, et laenuvõtja saab 149 220,00 Šveitsi franki (CHF) ja tagasimakseperiood on 240 kuud ehk kuni 31. septembrini 2027. Kuumakse on 1001,76 Šveitsi franki (CHF) ja laenu tavapärase tagasimaksmine on tagatud laenuvõtja tehingukontole tehtud püsiva ülekandega, millelt ta sai raha eurodes. Leping ei sisalda konkreetset vahetuskursi käsitlevat kokkulepet. Hageja esitas 9. aprillil 2018 esimeses kohtuastmes hagi ning tugines sellistele euro ja CHF-i vahelistele vahetuskursi muutustele, millel oli selline mõju laenuvõtja võlale, et see oli 10. veebruaril 2018. aasta seisuga endiselt 72 597,53 eurot, hoolimata asjaolust, et esimese igakuise osamakse tasumise tähtajal oli laenu kogusumma 89 567,83 eurot.

- 3 Kaebaja esitas esimese astme kohtu otsuse peale mitmel punktil põhineva apellatsioonkaebuse, millele vastustaja vastas. Apellatsioonkaebuse selles osas, mis on eelotsusetaotluse põhjendamisel asjakohane ja mille pealkiri on apellatsioonkaebuse raames „Üldhinnangu sisu direktiivi artikli 3 lõike 1 tähenduses, heausksuse ja olulise tasakaalustamatuse tingimus“, tõstatab kaebaja küsimusi või sõnastab väiteid, mis on seotud kas nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ (edaspidi „direktiiv“) tõlgendamisega või vastastikuse suhtega ebaõiglase lepingutingimuse olemasolu tingimuste – nagu on määratletud direktiivi artikli 3 lõikes 1 – ning riigisiseste õigusnormide vahel.
- 4 Apellatsioonkaebust menetlev Višje sodišče v Mariboru (Maribori kõrgem kohus) leidis teise astme kohtuna, et vaidluse lahendamise põhiküsimus on see, kas riigisisese õiguse tõlgendamine on kooskõlas direktiivi sõnastuse ja eesmärgiga (Euroopa Liidu õigusega) ning otsustas seetõttu kohtute seaduse (Zakon o sodiščih) artikli 113.a esimese ja kolmanda lõigu ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 alusel menetluse peatada ja suunata küsimuse Euroopa Liidu Kohtule.

Liidu õigus

- 5 Direktiivi põhjenduses 12 on märgitud: „*praegused siseriiklikud õigusaktid võimaldavad ette näha üksnes osalist ühtlustamist; käesolev direktiiv hõlmab eelkõige ainult neid lepingutingimusi, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud; liikmesriikidel peaks olema võimalus asutamislepingu sätteid arvesse võttes kindlustada tarbijatele kõrgem kaitstuse tase siseriiklike õigusnormide abil, mis on käesoleva direktiiviga ettenähtud õigusnormidest rangemad*“.

Direktiivi põhjenduses 17 on märgitud: „*käesoleva direktiivi minimaalse laadi tõttu on sellele lisatud tingimuste loetelu üksnes soovituslik ning liikmesriigid võivad oma siseriiklike normidega kõnealuste tingimuste ulatust laiendada või piirata*“.

Direktiivi artikkel 8 näeb ette järgmist: „*Liikmesriigid võivad käesoleva direktiivi reguleerimisalas vastu võtta või säilitada asutamislepingule vastavad rangemad sätted, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase*“.

Direktiivi artikkel 8a sätestab: „*1. Kui liikmesriik võtab vastu sätted vastavalt artiklile 8, teavitab ta sellest ning kõikidest edasistest muudatustest komisjoni, eelkõige kui kõnealused sätted:*

- *laiendavad tingimuste ebaõigluse kontrolli eraldi kokku lepitud lepingutingimustele, hinna ja tasu piisavusele, või*
- *sisaldavad loetelu ebaõiglaseks peetavatest lepingutingimustest.*

2. Komisjon tagab, et lõikes 1 osutatud teave on tarbijatele ja kauplejatele kergesti kättesaadav, muu hulgas spetsiaalsel veebilehel.

3. Komisjon edastab lõikes 1 osutatud teabe teistele liikmesriikidele ja Euroopa Parlamendile. Komisjon konsulteerib kõnealuse teabe asjus sidusrühmadega“.

Direktiivi artikli 3 lõike 1 kohaselt: „1. Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat“.

Riigisisene õigus

6 Käesoleval juhul tuleneb peamine õiguslik alus tarbijakaitseaduse (Zakon o varstvu potrošnikov¹) (ZVPot) sätetest ja täpsemalt selle artikli 24 esimesest lõigust:

„Lepingutingimused on ebaõiglased, kui need:

- loovad lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat, või
- muudavad lepingu täitmise tarbijale põhjendamatult kahjulikuks, või
- võimaldavad lepingut täita märkimisväärselt erinevalt sellest, mida tarbija mõistlikult eeldas, või
- rikuvad hea usu ja lojaalsuse põhimõtet“.

Alates ZVPot-i jõustumisest jäi see säte samaks. ZVPot-A-s² viidatud uute õigusnormide jõustumise hetkel on seadusandja sõnaselgelt märkinud, et seaduse muudatus on põhjendatud ka direktiivi ülevõtmisega, kuid rõhutas, et tegemist on eelkõige „nomotehniliste“ muudatusega. Seadusandja ei ole seega eespool nimetatud sätet muutnud ning see jäi seetõttu ZVPot-i jõustumisest alates muutumatuks. Õigusnormide juurde lisatud ettevalmistavas dokumendis, milles on selgitatud õigusnormi põhjendusi, on selle artikli kohta siiski märgitud järgmist: „Seaduse artikli lõikes 1 on ammendavalt loetletud põhitingimused, mis peavad olema täidetud (alternatiivselt!), et alustada ebaõigluse hindamist, samas kui sama artikli lõikes 3 on näitena loetletud ebaõiglase lepingutingimuste kõige tüüpilisemad vormid“.³ Kuigi see väide ei tekita kohtutele otseseid siduvaid õiguslikke tagajärgi, võib seda kasutada ühe lubatud tõlgendamismeetodina (teleoloogiline tõlgendus).

¹ Sloveenia Vabariigi Teataja nr 20/1998, 13.3.1998, koos muudatustega, mis kehtib alates 28. märtsist 1998.

² Sloveenia Vabariigi Teataja nr 110/2002, 18.12.2002, mis kehtib alates 17. jaanuarist 2003.

³ Aruanne nr 81/02, 3.9.2002.

Euroopa Liidu Kohtu tõlgendus

- 7 Teise astme kohus ei leidnud ühtegi sõnaselget Euroopa Liidu Kohtu otsust, mis kehtestaks kahe eespool nimetatud tingimuse vahel välistamissuhte (alternatiiv). Teksti puhtgrammatiline tõlgendamine ei anna sellist tähendust. 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses kohtuasjas C-421/14 on tõdetud: „Tuleb siiski märkida, et direktiivi 93/13 artikli 3 lõige 1 määratleb „heauskusele“ ning poolte lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste „olulisele tasakaalustamatusele“ – mis kahjustab tarbijat –, viidates vaid abstraktselt tunnused, mis muudavad olemuselt ebaõiglaseks lepingutingimuse, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud (kohtuotsus, 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 67 ja seal viidatud kohtupraktika)“.

Nende kahe tingimuse vaheline seos viitab ka 20. juuli 2017. aasta kohtuotsuses C-186/16 järgnevale lõigule (mis on pealegi *obiter dictum*): „Selgitamaks välja, kas selline tingimus, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kutsub **vastuolus heausksuse tingimusega esile lepingupoolte lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse**, mis kahjustab tarbijat, peab liikmesriigi kohus viimaks kontrollima, kas teenuseosutaja võis tarbijat ausalt ja õiglaselt koheldes mõistlikult oodata, et tarbija nõustub sellise tingimusega eraldi kokku leppides (vt selle kohta kohtuotsus, 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punktid 68 ja 69)“.

Tõlgendamine riigisisiseses õiguses

- 8 Sloveenia Vabariigis on kõrgeim kõrgema astme kohus Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Sloveenia Vabariigi kõrgeim kohus). See loob õigusliku standardi „juba väljakujunenud kohtupraktikaks“ või selle otsustel on „varasem väärtus“, mis muudab need väga sarnaseks formaalsete õigusallikatega.
- 9 Mis puudutab vaidlusi, mis materiaalõiguse tõlgendamise osas on käesoleva kohtuasjaga sisuliselt sarnased, siis kinnitab Vrhovno sodišče (Sloveenia Vabariigi kõrgeim kohus), et lepingutingimuse ebaõigluse sisulised tingimused on:

„Üksnes juhul, kui ilmneb, et pank ei ole esitanud tarbijale piisavaid selgitusi (st kui ta ei ole nõuetekohaselt täitnud oma selguse kohustust), mistõttu ei saa lepingutingimust pidada selgeks ja arusaadavaks, võib hinnata ka lepingu põhiobjekti ebaõiglust. Viimati nimetatud hindamise raames tuleb eelkõige kontrollida, kas pank tegutses heas usus ning kas poolte õiguste ja kohustuste vahel on võimalik märkimisväärne tasakaalustamatus“⁴.

⁴ Vrhovno sodišče (Sloveenia Vabariigi kõrgeim kohus) kohtumäärus II Ips 137/2018, 25.10.2018, punkt 20.

„Kuna vastustaja kui teenuseosutaja pangandussektoris tegutses vaidlustaluste lepingute sõlmimisel vastavalt heausksuse nõudele, ei saa kõnealune vahetuskursi ülevõtmise riskiga seotud lepingutingimus olla ebaõiglane direktiivi 93/13 artikli 3 tähenduses koostoimes ZVPoT-i artikliga 24“.⁵

Eelotsuse küsimus

- 10 Käesolevas asjas on otsuse tegemisel oluline küsimus, kas direktiiv lubab artikli 3 lõike 1 ülevõtmist riigisisesse õigusesse ZVPoT-i artikli 24 lõikest 1 tuleneval viisil. Nimelt nähtub faktilistest asjaoludest, et laenuvõtja võttis enda kanda kõik rahavahetuse riskid vastavalt laenulepingu artiklile 12, mis sätestab:

„Laenuvõtja tunnistab ja kinnitab pangale, et tal on ainuisikuline ja täielik vastutus vahetuskursi muutumise riski eest, mis võib tuleneda vahetuskursi kõikumistest ja/või baasintressimäära kõikumistest. Laenuvõtja tunnistab samuti, et tal on valuutarisk, mis tuleneb intressimäära muutustest ja muudest riskidest, tulenevalt võimalikest turuolukordadest sõltuvalt raha- ja valuutaturu tingimustest, intressimäärade kõikumistest, kapitalituru olukordadest ja muudest teguritest“.

Samuti nähtub muudest asjaoludest, mida ei ole vaidlustatud, et need riskid realiseerusid, nii et laenuvõtja, et maksta laenu tagasi CHF-ides, mille väärtus oli laenulepingu sõlmimise ajal 89 567,83 eurot, pidi 29. jaanuari 2018. aasta seisuga tasuma veel 72 049,58 eurot, kusjuures laenuvõtja oli kohustatud tasuma veel kõik osamaksed kuni 31. septembrini 2027, ning arvesse tuleks võtta ka asjaolu, et sel perioodil oli euro inflatsioonikõikumiste poolest stabiilne valuuta.

Seega, kui direktiivi on riigisisesse õigusesse lubatud üle võtta nii, et „heausksuse“ ja „olulise tasakaalu“ kaks tingimust on teineteisest sõltumatud, tähendab see, et lepingutingimuse ebaõigluse tuvastamiseks piisab, kui esinevad otsustavad asjaolud, mida saab seostada ainult ühega neist tingimustest. Käesoleva juhtumi asjaoludel tähendab see seega, et kohtud ei pea uurima, kas vastustaja tegutses heas usus, vaid piisab kõigist eespool nimetatud faktilistest asjaoludest.

- 11 Eespool nimetatud sätted, mis sisalduvad direktiivi kahes põhjenduses ning artiklites 8 ja 8a, võimaldavad vastu võtta riigisiseseid õigusnorme, mis tagavad tarbijate kaitstuse kõrgema taseme, kuid liikmesriigid on kohustatud teatama riigisisestest õigusnormidest, millega kehtestatakse rangemad standardid või laiendatakse direktiivi ülevõtvate riigisiseste õigusnormide kohaldamisala. Ent Sloveeniat puudutavatest kättesaadavatest andmetest ei nähtu, et ta oleks direktiivi artikli 3 lõikes 1 ette nähtud tingimusi arvestades sellekohase teate esitanud.⁶

⁵ Vrhovno sodišče (Sloveenia Vabariigi kõrgeim kohus) otsus II Ips 32/2019, 23.1.2020, punkt 31.

⁶ Sloveenia: „National law extends the unfairness assessment to contract terms relating to the main subject matter of the contract and to the adequacy of the price or remuneration,

- 12 Teise astme kohtu tõlgenduse kohaselt ei mõjuta selline teavitamata jätmine siiski riigisiseste õigusnormide kehtivust; pigem on oluline kindlaks teha, kas direktiiv võimaldab või kas minimaalse ühtlustamise põhimõttega ja direktiivi eesmärkidega⁷ on kooskõlas asjaolu, et riigisiseses õigusnormis nähakse ebaõiglase lepingutingimuste olemasolu tingimuste vahel ette välistamissuhe (alternatiivina).
- 13 Teise astme kohus ei leidnud Euroopa Liidu Kohtu otsustes selget tõlgendust, mille alusel ta saaks otsustada, kas ZVPot-i eespool viidatud sätte (tõlgendus) kohaldamine on kooskõlas direktiivi eesmärkidega. Üks teine takistus on ka Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Sloveenia Vabariigi kõrgeim kohus) eespool viidatud otsused, millega rakendatakse või tõlgendatakse direktiivi artikli 3 lõikes 1 ette nähtud kahte tingimust koos (kumulatiivselt), mis juhul, kui teise astme kohtu seisukoht on õige, kahjustab tarbijaid, mistõttu tarbijatele tagatakse madalam kaitsetase kui see, mis on ette nähtud riigisiseses õiguses. Teise astme kohtu sõnul on seega tegemist olukorraga, kus hierarhiliselt kõrgema üldise kohtualluvuse kohtu tõlgenduse tõttu on tarbijatel, kes on seotud selliste vaidlustega nagu käesolevas asjas, raske või võimatu kaitsta oma õigusi, mis on neile antud nende jaoks soodsamate riigisiseste õigusnormidega. Selline lähenemine ei ole kooskõlas Euroopa Liidu Kohtu tõlgendusega, mis võimaldab küll liikmesriikide kõrgeimatel kohtutel täpsustada Euroopa Liidu Kohtu poolt selles suhtes määratletud kriteeriume, kuid ilma et need kõrgema astme kohtud võiksid takistada madalama astme kohtutel tagada tarbijatele direktiivi täieliku toime ja tõhusa õiguskaitsevahendi nende õiguste kaitsmiseks.⁸
- 14 Neil põhjustel otsustas teise astme kohus menetluse peatada ja esitada Euroopa Liidu Kohtule eelotsuse küsimuse. Menetlus peatatakse kuni Euroopa Kohtu otsuse tegemiseni.

Maribor, 8. juuni 2021

regardless of whether such terms are in plain, intelligible language“; kättesaadav aadressil <https://ec.europa.eu/info/notifications-under-article-8a-directive-93-13-ec-sl>.

⁷ Need eesmärgid on: pakkuda tarbijale kui üldiselt nõrgemale poolele tõhusat kaitset ebaõiglase lepingutingimuste eest, mida müüjad või teenuste osutajad kasutavad ja mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud; aidata kaasa siseturu loomisele sellise kaitse tagamist käsitlevate riigisiseste õigusnormide minimaalse ühtlustamise kaudu; taastada lepingupartnerite vaheline faktiline tasakaal; hoida ära ebaõiglase tingimuste kasutamine tulevikus.

⁸ 14. märtsi 2019. aasta otsus kohtuasjas C-118/17, punkt 64: „*Having regard to the above considerations, the answer to the fourth and fifth questions is that Directive 93/13, read in the light of Article 47 of the Charter, does not preclude a supreme court of a Member State from adopting, in the interest of ensuring uniform interpretation of the law, binding decisions concerning the modalities for implementing that directive, in so far as those decisions do not prevent the competent court from ensuring the full effect of the norms laid down in that directive and from offering consumers an effective remedy for the protection of the rights that they can derive therefrom, or from referring a question for a preliminary ruling to the Court in that regard, which it is however for the referring court to determine“.*

[...]

TÖÖDOKUMENT